

STORTINGET

Representantforslag 143 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar

Dokument 8:143 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar om å la arbeidsfolk beholde mer av verdiene de skaper

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er arbeidsfolk som skaper verdiene i samfunnet, ikke kapitaleierne. Dette blir tydelig når arbeidsfolk legger ned arbeidet og streiker. Produksjonen stanser, samfunnet stopper opp og den økonomiske aktiviteten stagnerer.

Folk som jobber hardt, står i tunge yrker og bygger landet, bør belønnes med å sitte igjen med mer av verdiene de har skapt. I dag straffes mange arbeidsfolk i de viktigste yrkene med for lave lønninger, kortere levealder og for dårlige velferdsytelser ved arbeidsledighet, sykdom eller pensjon.

Forslagsstillerne mener at for lite av verdiene arbeiderne skaper, tilfaller folk flest. I 2022 og 2023 har det vært tydelig fall i lønnsandelen i industrien. Det har heller ikke vært noen reallønnsvekst for vanlige arbeidere siden 2015. Til sammenligning var reallønnsveksten om lag 40 prosent fra 2000 til 2015.

I tillegg til at man trenger sterkere politiske grep for å sikre en mer rettferdig fordeling av verdiene før skatt, mener forslagsstillerne at skattesystemet også må bidra mer for å sikre at arbeidsfolk sitter igjen med mer.

Mens vanlige arbeidsfolk betaler om lag 25 prosent inntektsskatt, er den tilsvarende andelen kun elleve pro-

sent for den rikeste promillen, ifølge forskning fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Dagens skattesystem er med andre ord regressivt, der de som har mest, i praksis bidrar minst. Det er urettferdig.

Flertallet i Stortinget bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti profilerer seg på lavere skatter til vanlige arbeidsfolk. Etter to budsjetter der skattesystemet ble gjort mer omfordelende, var det lite spor av denne tankegangen i budsjettforliket for 2024. Fasit etter tre år med et nytt flertall er at personer med inntekt under 750 000 kroner, om lag tre fjerdedeler av befolkningen, i snitt kun har fått et par tusenlapper lavere skatt.

Forslagsstillerne mener at arbeidsfolk som skaper verdiene, må få mer av kaken. En av måtene det kan skje på, er å ved å lage et mer rettferdig skattesystem. Det bør gjennomføres en sterkere progressiv omlegging av inntektsskatten. Den nedre grensa for å betale skatt bør økes gjennom økt frikortgrense og økte bunnfradrag, og skattesatsene på vanlige lønnsinntekter bør kuttes. En slik progressiv og rettferdig omlegging av skattesystemet er det stort rom for å finansiere gjennom økt skatt på høye lønnsinntekter, kapitalinntekter, selskapsoverskudd og store formuer.

Det er ansatte i butikk, i barnehage og på byggeplassen som skaper verdiene i Norge, og det bør settes ned et utvalg som utreder hvordan skattesystemet best kan innrettes slik at det belønner de virkelige verdiskaperne.

Når lønnsandelen faller, blir konsekvensen av at eierskap til kapital er så konsentrert ekstra tydelig. Forslagsstillerne mener det trengs flere mekanismer for å spre eierskapet til norsk verdiskaping på flere hender, slik at arbeidsfolk får en større del av verdiene de skaper. En måte å gjøre dette på kan være gjennom formu-

esskatten, for eksempel er det mulig å se for seg at det åpnes for at skatten kan betales i form av å overføre aksjer enten til de ansatte, eller at de selges til staten.

Siden mange av landets rikeste knapt betaler inntektsskatt, er et viktig formål med formuesskatten å bidra til at Norges rikeste personer løpende betaler skatt etter evne. Formuesskatten bør ikke først og fremst sees på som en skatt på eierskap, men som en skatt på konsentrert eierskap.

I et slikt perspektiv er det også viktig at man skiller tydeligere mellom små og store formuer. Forslagsstillerne mener det er for liten forskjell på skattesatsen for personer med middels og svært store formuer. Formuesskatten bør derfor gjøres mer progressiv, med et høyt bunnfradrag som sikrer at færre betaler den, og innføringen av et ekstra trinn med høyere sats for store formuer.

Forslagsstillerne mener også at det trengs mer kunnskap om den samlede økonomiske utviklingen for ulike grupper i befolkningen. Fordelingseffekten av regjeringens politikk er i statsbudsjettet hovedsakelig begrenset til å se på endringer i skattesystemet, men ser ikke dette i sammenheng med at utviklingen også påvirkes av endringer i avgifter, egenandeler, regulering av stønadsatser eller endrede regler for inntektssikringsordningene. En SSB-rapport fra 2019 viste for eksempel at avgiftspolitikken fra 2013 til 2019 var svært regressiv, med avgiftsøkninger til den nedre halvparten på inntektsfordelingen og store avgiftskutt til de aller rikeste.

Den svenske regjeringen har siden 1994 lagt fram en «Fördelningpolitisk redogörelse» for Riksdagen. Der framstilles den samlede effekten for ulike grupper av regjeringens politikkenringer og velferdsreformer sett under ett. En slik framstilling bør utarbeides også i Norge, og vil kunne være nyttig for den offentlige debatten

omkring ulikhet og for å sammenligne ulike regjeringers politikk over tid.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å senke skattesatsene på vanlige og lave inntekter.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om økte skattefradrag som kommer vanlige arbeidsfolk til gode, som jordbruks-, sjømanns- og fiskerfradraget og pendler- og reisefradrag.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve frikortgrensen.
4. Stortinget ber regjeringen sette ned et nytt skatteutvalg med mandat om å utrede endringer i skattesystemet som reduserer forskjellene og sikrer at folk flest sitter igjen med mer av verdiene de skaper.
5. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan legges mer til rette for spredning av eierskap, for eksempel om det kan åpnes for at kapitaleiere kan betale formuesskatt helt eller delvis i form av å overføre eierandeler til de ansatte eller til staten.
6. Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om en mer progressiv formuesskatt, med økt bunnfradrag og med nye trinn med høyere sats for store formuer.
7. Stortinget ber regjeringen legge fram en årlig framstilling av den samlede effekten politikken regjeringen fører, har for ulike grupper, inkludert anslåtte effekter av blant annet endringer i skatter, avgifter, egenandeler, stønader og velferdsordninger.

10. april 2024

Marie Sneve Martinussen

Mímir Kristjánsson

Seher Aydar

